

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ในชุมชนโดย
ทำการศึกษาในพื้นที่ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลจากการศึกษาวิจัยสามารถ
นำเสนอได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน 2)
จัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และ 3) สร้างกระบวนการเรียนรู้ภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นของประชาชนชนในชุมชนในพื้นที่ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ใน
การวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ที่ดำเนินการในขั้นตอนต่าง
ๆ ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research: PAR) เป็นหลักในการดำเนินงาน ที่ได้ดำเนินการ
ตามแนวคิด การจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน คือ การสำรวจความรู้ การกำหนดชนิดของความรู้ การ
จัดเก็บความรู้ การการแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ เป็นเครื่องมือในการ
จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ สาขาเกษตร อาหารและโภชนาการ สาขาหัตถกรรม
อุตสาหกรรมครีวเรือนและผ้าไทย สาขาแพทย์แผนไทยและสมุนไพร สาขาเศรษฐกิจชุมชน กองทุน
ชุมชน องค์กรชุมชนและสวัสดิการชุมชน สาขาศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และ สาขาการจัดการ การ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ทั้ง การศึกษาเอกสาร (Documentary
Searching) และ การศึกษาในพื้นที่ (Research Area Surveying) ในช่วงเดือนตุลาคม 2553 -
กันยายน 2554 ผลการวิจัย พบว่า

1.1 ผลการสำรวจ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ผลการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัด
สุพรรณบุรี โดยทำการศึกษาจากเอกสาร และลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มี จำนวน 3 สาขา คือ ภูมิปัญญา
สาขาหัตถกรรม อุตสาหกรรมครีวเรือนและผ้าไทย ภูมิปัญญาสาขาอาหารและโภชนาการ และ ภูมิ
ปัญญาสาขาอาหารและโภชนาการ ส่วนภูมิปัญญาสาขาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร สาขา
เศรษฐกิจชุมชน กองทุนชุมชน องค์กรชุมชนและสวัสดิการชุมชน และ สาขาศิลปะ วัฒนธรรม
ประเพณี พบว่าไม่ปรากฏข้อมูลในพื้นที่ตำบลโคกโคเต่าในการวิจัยในครั้งนี้

จากผลการสำรวจพบว่าผู้ทรงภูมิปัญญาของชุมชนตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัด
สุพรรณบุรี จำนวน 6 คน เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาของชุมชนที่เป็นเพศชาย จำนวน 4 คน โดยเป็นผู้ทรง
ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม จำนวน 3 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการจักสานไม้ไผ่ เช่น ช้อง ไช(เสื่อ)

กระเจาด กระจับปี่ ตะกร้า เป็นต้น และเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาด้านการเกษตร จำนวน 1 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการทำปุ๋ยอินทรีย์

ผู้ทรงภูมิปัญญาของชุมชนเป็นเพศหญิง มีจำนวน 2 คน โดยเป็นโดยเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม จำนวน 1 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการจักสานกระเป๋า และเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาด้านอาหาร จำนวน 1 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการทำขนมไทย

ประเภทของผู้ทรงภูมิปัญญาพบว่า มีผู้ทรงภูมิปัญญาสาขาหัตถกรรม อุตสาหกรรมครัวเรือน และผ้าไทย มากที่สุด จำนวน 4 คน และผู้ทรงภูมิปัญญาสาขาอาหารและโภชนาการจำนวน 1 คน และ สาขาเกษตร การจัดการ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 1 คน

เมื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถแยกออกได้เป็น 2 ส่วนคือ ภูมิปัญญาดั้งเดิม ของชุมชนที่มีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และ ภูมิปัญญาใหม่ที่มีการผสมผสานในท้องถิ่น

2. จัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

2.1 การจัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนพบว่า ยังไม่ได้มีการดำเนินการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน องค์ความรู้ส่วนใหญ่จึงเป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ขาดการรวบรวมความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร(Explicit Knowledge) มีเพียงองค์ความรู้บางเรื่องที่มีการบันทึกเรื่องราวเป็นลายลักษณ์อักษร จากเครือข่ายของชุมชน หรือนักวิจัยจากภายนอกที่เข้ามาวิจัยในชุมชน โดย ความรู้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวของผู้ทรงภูมิปัญญา (Tacit Knowledge) ซึ่งขาดการรวบรวมความรู้ และขาดการบันทึกข้อมูลองค์ความรู้ในแต่ละเรื่อง

2.2 การพัฒนาฐานความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นในชุมชน ที่ควรมีการนำมาจัดเก็บ และเผยแพร่ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำมาจัดเก็บในระบบฐานความรู้ ที่มีรายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แยกตามรายสาขา และมีข้อมูลของผู้ทรงภูมิปัญญา เช่น ชื่อ ที่อยู่ รวมทั้งขั้นตอนในการดำเนินการ หรือ วิธีการทำงานของภูมิปัญญาด้านนั้น ๆ ที่ผู้สนใจสามารถศึกษาและทำความเข้าใจในในองค์ความรู้ภูมิปัญญาในแต่ละด้านได้ โดยทางชุมชนเห็นว่าควรมีการดำเนินการในการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งข้อมูลให้กับบุคคลภายนอกรวมทั้งผู้ที่สนใจในการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนต่อไป

3. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในชุมชน

3.1 การแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในระยะแรกชุมชนมีการใช้วิธีการสืบค้นภูมิปัญญาของชุมชนที่มีการสูญหายไปในอดีต โดยในการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนั้นจะใช้ลักษณะการพูดคุยกับกลุ่มคนผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อสืบค้นองค์ความรู้ของชุมชนว่ามีองค์ความรู้ด้านใดบ้างเพื่อนำองค์ความรู้เหล่านั้นมานำเสนอในลักษณะของวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ จากการไปศึกษาดูงานแล้วสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับชุมชนหรือเป็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ ให้กับชุมชน ก็จะมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

ของสมาชิกในชุมชน โดยทางชุมชนจะมีการจัดประชุมรายเดือนและให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำองค์ความรู้มาแลกเปลี่ยน บอกเล่าและอธิบายให้สมาชิกในกลุ่มฟัง รวมทั้งหาข้อสรุปร่วมกัน

3.2 รูปแบบในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลโคกโคเฒ่า พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีการดำเนินการ ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1.) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน

2.) การจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพ ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ที่สนใจ โดยมีหน่วยงาน/องค์กรภายนอกชุมชน เป็นผู้สนับสนุน

3.) การจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพ ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ที่สนใจ โดยชุมชน
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยชุมชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1.) การเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ ผู้ทรงภูมิปัญญาจะทำการสาธิต และให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม โดยรูปแบบการสอนแบ่งออกได้เป็น 3 วิธีการ คือ การทำให้ดู การบอกวิธีการให้ทำ และ ใช้วิธีการลอกเลียนแบบจากผลงานต้นแบบ

2.) การศึกษารูปแบบวิธีการทำงานของชุมชนหรือของบุคคลอื่น

3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน จากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมู่ที่ 3 ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน ผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่จัดขึ้น พบว่า ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ มีเจตคติต่อการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น เท่ากับ 4.34 แสดงว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเจตคติต่อการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมากที่สุด

2. การอภิปรายผล

2.1 ผลการสำรวจ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

1.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนจากการวิจัย พบว่า ชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีผู้ทรงภูมิปัญญาของชุมชน จำนวน 6 คน เมื่อแยกตามการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ พบว่า มี จำนวน 3 สาขา คือ

ภูมิปัญญาสาขาหัตถกรรม อุตสาหกรรมครัวเรือนและผ้าไทย จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการจักสานไม้ไผ่ การสานไซดักกุ้ง(เสื่อ) กระจาด กระบุง ตะกร้า จำนวน 3 คน และ มีความเชี่ยวชาญในการจักสานกระเป่า(จากเส้นพลาสติก) จำนวน 1 คน เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านพื้นที่จะพบว่าตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ คือ ไม้ไผ่ ที่มีอยู่ทั่วไปในทุกชุมชน จึงนำมาพัฒนาเป็นอาชีพเสริมในการสานอุปกรณ์จับสัตว์น้ำ การสานสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตรประจำวันและเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านในแต่ละตำบล ทำให้เกิดการกระจายและการประยุกต์ภูมิปัญญาเดิมของการจักสานที่มีการประยุกต์ไปสู่การสานกระเป่าจากผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

ภูมิปัญญาสาขาอาหารและโภชนาการ จำนวน 1 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการทำขนมไทย การกวนกระยาสารท เช่น ทำขนมไทย หม้อแกง, เม็ดขนุน, ฝอยทอง ฯลฯ อาจวิเคราะห์ได้ว่า ภูมิปัญญาด้านอาหารและโภชนาการของตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี นั้นปัจจัยในเรื่องทรัพยากรเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และวัตถุดิบในการผลิตและเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงโภชนาการเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิต

ภูมิปัญญาสาขาการเกษตร การจัดการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 1 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการในการทำปุ๋ยอินทรีย์ การทำการเกษตรปลอดสารพิษ การทำการเกษตรอินทรีย์ มีการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบของ “กลุ่มเกษตรกรทำปุ๋ยอินทรีย์” การทำปุ๋ยชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพ การเกษตรอินทรีย์ การลดการใช้เคมีในการทำนาของเกษตรกร ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ ของตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ไม่มีป่าไม้และภูเขา มีคลองแยกจากแม่น้ำสุพรรณบุรีหลายสาย เป็นพื้นที่เหมาะสมกับการทำการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง ปัจจัยในการเกิดขึ้นของภูมิปัญญาด้านการเกษตร เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ วิธีชีวิตที่มี การลองผิดลองถูก รวมทั้งการศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ในที่ต่าง ๆ จนเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่ และนำมาดัดแปลง ทดลองและปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่

ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ต.โคกโคเฒ่า อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี สามารถแยกออกได้เป็น 2 ส่วนคือ

- 1) ภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่ง ได้แก่ การจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ เป็นองค์ความรู้ดั้งเดิมของชุมชนที่มีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ
- 2) ภูมิปัญญาใหม่ที่มีการผสมผสานในท้องถิ่น เป็น องค์ความรู้ที่ได้มีการรับมาจากภายนอก แต่ได้มีการนำมาประยุกต์ กับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่นที่กลายมาเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เช่น การจักสานกระเป๋า/ตะกร้า จากเส้นพลาสติก การทำขนมไทย การทำการเกษตร การทำปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) ว่าภูมิปัญญาอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร รุ่งแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อการแก้ปัญหาและการพัฒนาวิถีชีวิตให้มีความสมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย สรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม มีความโดดเด่นกว่าด้านอื่น ๆ และสามารถต่อยอดความรู้และประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ซึ่งจะเห็นว่าชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาฝีมือทางด้านการจักสาน การสานกระเป๋าจากเส้นพลาสติก ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้กับชุมชนสามารถอยู่แบบพึ่งตนเองได้

2.2 จัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ยังไม่ได้มีการดำเนินการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน เช่น องค์ความรู้ด้านการจักสาน องค์ความรู้ด้านการเกษตร และองค์ความรู้ด้านอาหาร องค์ความรู้ส่วนใหญ่จึงเป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ขาดการรวบรวมความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร(Explicit Knowledge) มีเพียง

องค์ความรู้บางเรื่องที่มีการบันทึกเรื่องราวเป็นลายลักษณ์อักษร จากเครือข่ายของชุมชนที่มา แลกเปลี่ยน เช่น องค์ความรู้ด้านการเกษตรที่มีการรวมกลุ่มกับหน่วยงานภายนอก หรือนักวิจัยจาก ภายนอกที่เข้ามาวิจัยในชุมชน โดย ความรู้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนส่วนใหญ่จะเป็น ความรู้ที่มีอยู่ในตัวของผู้ทรงภูมิปัญญา โดยเฉพาะผู้นำชุมชน องค์ความรู้ส่วนใหญ่จึงเป็นองค์ความรู้ที่ มีอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ของผู้ทรงภูมิปัญญา หน่วยงานต่าง ๆ ภายในตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเผยแพร่ ขาดการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ในส่วนของโรงเรียนมีการนำ ภูมิปัญญาไปการบูรณาการกับหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนแต่ยังขาดการจัดเก็บข้อมูลซึ่ง มิได้มีการ จัดทำในรูปแบบของฐานข้อมูลที่มีขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน

ทั้งนี้ทาง องค์การบริหารส่วนตำบล เห็นว่า ควรมีการดำเนินการในการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งข้อมูลให้กับบุคคลภายนอกรวมทั้งผู้ที่สนใจในการ เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนต่อไป เช่น

1. เอกสารเผยแพร่ และแผ่นป้ายความรู้ ที่ประชาชนในชุมชนสามารถไปเรียนรู้ได้ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2. ฐานข้อมูล ที่มีรายละเอียดข้อมูลของผู้ทรงภูมิปัญญา เช่น ชื่อ ที่อยู่ รวมทั้ง ขั้นตอนในการดำเนินการ หรือ วิธีการทำงานของภูมิปัญญาด้านนั้น ๆ ที่ผู้สนใจสามารถศึกษาและทำ ความเข้าใจในองค์ความรู้ภูมิปัญญาในแต่ละด้านได้

ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ อลาวิ (Alavi, 2000) ที่ว่า การจัดความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้ สามารถเข้าถึงได้และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสะดวก เพื่อนำไปเก็บและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) ที่ให้สามารถนำองค์ความรู้มาใช้ใหม่ได้ และยังสอดคล้องกับ โบเยกา (Gboyega, 1997) มอนโร (Monroe, 1980) และ ธนาคารโลก (World Bank, 2001) ที่พบว่า ภูมิ ปัญญาวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการส่งเสริม เผยแพร่ โดยการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

ทั้งนี้ชุมชนที่มีการจัดการความรู้ดีจะมีเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดเก็บความรู้ ของชุมชน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การจัดเก็บฐานข้อมูลความรู้ที่สามารถสืบค้นผ่านระบบสารสนเทศ (Knowledge Bases) ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนไว้ในลักษณะของฐานข้อมูล

2. การจัดเก็บในลักษณะการบันทึกที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ ในรูปการสื่อสาร ผ่านการเขียน การบันทึกการประชุม หรือการถอดบทเรียน (After action Review) การใช้เครื่องมือ การจัดการความรู้ในลักษณะดังกล่าวนี้จะช่วยทำให้ชุมชนมีการตรวจสอบความรู้ในการทำงานว่า เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

ซึ่ง สอดคล้องกับ บุญดี บุญญากิจ (2547) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การจัดการความรู้ใน องค์การชุมชนได้สรุปปัจจัยที่เอื้อให้การจัดการความรู้ในองค์กรชุมชนประสบความสำเร็จ คือเทคโนโลยี สารสนเทศทางด้านการจัดการความรู้ (Technology) ซึ่ง บิล เกต (Bill Gate, 1999) กล่าวว่า เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ใช้ในการบริหารจัดการความรู้ ช่วยทำให้การจัดการความรู้ทำได้รวดเร็วขึ้น จะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ช่วยทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เทคโนโลยีจะช่วยในการจัดระบบนำไปสู่

การเกิดความคิดใหม่ในการสร้างความรู้ใหม่ หรือการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายทางสังคม

2.3 การสร้างกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในชุมชน

2.3.1 การแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

การแสวงหาความรู้ในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีโดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและสำรวจจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้ นอกจากเป็นการสืบค้นความรู้ (Knowledge Acquisition) ของชุมชน คือ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (PAR) ยังเกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างบุคคลในการถ่ายโอนความรู้ระหว่างผู้วิจัย นักวิจัยท้องถิ่น และผู้ทรงภูมิปัญญา ซึ่งพบว่า ได้มีการดำเนินการในการแสวงหาความรู้ที่เป็นการรวบรวมความรู้จากแหล่งความรู้ภายใน (Internal collection of Knowledge) คือ ทั้งภายในชุมชนและการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ภายนอกชุมชนซึ่ง เป็นการแสวงหาความรู้ใน 3 ลักษณะ คือ

1) การแสวงหาความรู้ที่เป็นประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ในชุมชนความรู้ส่วนใหญ่ที่เป็นภูมิปัญญาและความรู้จากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล (Tacit Knowledge) และนำองค์ความรู้นั้นมาแลกเปลี่ยน

2) การแสวงหาความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนความรู้จากกลุ่มสมาชิกเครือข่ายภายนอก เช่น เครือข่ายการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ความรู้จากภายนอกที่หน่วยงานภายนอกนำมาถ่ายทอดให้ เช่น องค์ความรู้ในเรื่องการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

3) การศึกษาดูงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกชุมชน

วิธีการแสวงหาความรู้เหล่านี้เป็นไปด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่เกิดจากการศึกษาและค้นคว้าจากตัวบุคคล กลุ่มองค์กร และเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรชุมชน โดยเฉพาะความรู้ในชุมชนซึ่ง ยูนุซ ทินนะลักษณ์ (2549) กล่าวว่า การแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ได้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ทุนทุกประเภท ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางภูมิปัญญา มีทุนทรัพยากรมนุษย์ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนั้นหากความรู้ไม่พอหรือยังขาดอยู่จึงจะขยับวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ จากนั้นเมื่อชุมชนได้แสวงหาความรู้ที่จำเป็นได้แล้ว จะทำการพิจารณาถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชนโดยการตรวจสอบและคัดเลือกความรู้ที่สำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้โดยการนำความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนมาบูรณาการกับความรู้เดิมของตนจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

2.3.2 รูปแบบในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลโคกโคเฒ่า ได้มีการดำเนินการในหลายรูปแบบ ทั้งเป็นการดำเนินการการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้โดยชุมชนและ มีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของหน่วยงานต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน
2. การจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพ ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ที่สนใจ โดยมีหน่วยงาน/องค์กรภายนอกชุมชน เป็นผู้สนับสนุน

3. การจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพ ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ที่สนใจ โดยชุมชน ซึ่งมีความตระหนักและเห็นในความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยชุมชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่ง การเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ รูปแบบการถ่ายทอดจากครูภูมิปัญญา จะไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นการทำสืบทอดกันมาด้วยประสบการณ์ และความชำนาญ โดยรูปแบบการสอนแบ่งออกได้เป็น 3 วิธีการ คือ 1) การทำให้ดู คือ การสอนที่ผู้สอนทำ ผู้เรียนดูและทำตามเป็นระยะ ๆ 2) การบอกวิธีการให้ทำ คือ การให้ผู้เรียนทำตามขั้นตอนที่บอก แล้วทำตามวิธีการนั้น ๆ และ 3) ใช้วิธีการลอกเลียนแบบ คือ การใช้ผลงานที่มีอยู่แล้วเป็นต้นแบบ แล้วทำตามแบบที่มีอยู่

จะเห็นว่าชุมชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญา ที่สอดคล้องกับ ทรงศิริ สาประเสริฐ(2542) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งพบว่าการถ่ายทอดระหว่างชุมชน มีการใช้วิธีการเรียนรู้จากการฝึกอบรม การศึกษาดูงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2.3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มี การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนโดย คณะผู้วิจัยร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การจักสาน กระเป๋า โดยนางสาวสุมาลี รถมณี ผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการจักสานกระเป๋า(จากเส้นพลาสติก) มีการสาธิตการจักสานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ โดย นายเพ็ญ พานทอง นายเมื่อง หลานท้าว และ นายห้วง พะยอมแย้ม เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม จำนวน 3 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการจักสานไม้ไผ่ การสานข้อง ไซดักกุ้ง(เสื่อ) กระจาด กระบุง ตะกร้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการสาธิตการทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินผล การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพิ่มขึ้น รวมทั้ง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเจตคติต่อการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับ การวิจัยของ อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544) ที่ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยได้สำรวจแนวคิดและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ทดลองใช้สูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพุ่มง่าม จังหวัด สุพรรณบุรี จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซวภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี ผลการสร้างหลักสูตรประกอบด้วย หลักการคำอธิบายวิชา จุดหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวทางการจัดการเรียนการสอน สื่อและการประเมินผล มีนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเพลงอีแซว สามารถแสดงเพลงอีแซวได้ และมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตร

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถ นำแนวคิดของการจัดการความรู้ อันจะนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในการเรียนรู้ที่มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อม มีความรักและหวงแหนในถิ่นฐาน สามารถสืบทอดความรู้ และภูมิปัญญาจากบรรพ

บุรุษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2549) ที่กล่าวว่า ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ชุมชน รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ และต้อง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดทักษะและนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ และนำไปสู่การเรียนรู้ของชุมชน(ประเวศ วะสี,2535) คือ

1. ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญา ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนนั้น ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์ และ วิศนี ศิลตระกูล (2544) ที่ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาที่มีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบันเป็นภูมิปัญญาที่ประยุกต์แล้ว นำมาใช้ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพช่วยแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ และแนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2536) ที่กล่าวว่าลักษณะสำคัญประการหนึ่งของวัฒนธรรม คือ การกระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชน

2. ถ่ายทอดความเชื่อและค่านิยมของชุมชน จนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ และทำให้เอกลักษณ์ของชุมชนได้สืบสานอย่างต่อเนื่องยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ สมิทธิ์ สระอุบล(2532) ที่กล่าวว่าการเห็นคุณประโยชน์ เป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดขึ้นให้วัฒนธรรมนั้นยังดำรงอยู่ได้ หากคนเห็นว่าเป็นทำแล้วได้ประโยชน์ก็จะรักษาปฏิบัติตามวัฒนธรรมนั้นวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีใดที่เป็นที่ต้องการของสังคม และมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของคนสิ่งนั้นก็คงอยู่ต่อไป และแนวคิดของ สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2538) ที่ว่า

“การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านจะสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น ถ้าทำให้ชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของได้รับผลประโยชน์ในแง่เศรษฐกิจควบคู่กันไป...”

ทั้งนี้ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนจึงเป็นการสนับสนุนและการเพิ่มการใช้ความรู้ของชุมชนนั่นเอง

3. เป็นการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของสมาชิกในชุมชนในการแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาของตนเองได้ จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เป็นการส่งเสริมกระบวนการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงความรู้ (Knowledge Conversion) ระหว่าง ความรู้แบบไม่ชัดแจ้ง (Tacit Knowledge) มักได้รับการประมวลและเก็บไว้ในความจำของบุคคล เป็น ความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) นั่นเอง

2.3.4 รูปแบบของกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อค้นพบจากการวิจัยในประเด็นของรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า สามารถสรุปได้ ดังนี้

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storing) การกระจายความรู้ (Knowledge Distribution) และ การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application) โดยกระบวนการทั้งสี่นี้จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร (Knowledge Cycle)

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน ในรูปแบบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญา วัฒนธรรม โดยการสืบค้น ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคนออกเป็นความรู้ที่ผู้อื่นสามารถเรียนรู้ รวบรวมจัดเป็นคลังข้อมูลในชุมชน และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน และสนับสนุนให้คน รุ่นใหม่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการปฏิบัติจริงร่วมกับผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชน จึง สอดคล้องกับ สมคิด อิศระวัฒน์ (2535) ที่ว่า ลำดับขั้นตอนที่สมาชิกในชุมชนเข้ามารวมกลุ่มเพื่อ แก้ปัญหาของชุมชนและ/หรือสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้แก่ชุมชนโดยรวมกันคิดวิเคราะห์ แสวงหา ทางเลือก ดำเนินการ และประเมิน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตและ/หรือ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวระบบโรงเรียน กระบวนการเรียนรู้ในชุมชน จึงเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ อาจเป็นการเรียนรู้ โดยบังเอิญ การเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการเรียนรู้โดยกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของ ชุมชนในการจัดการความรู้ โดยเฉพาะการประยุกต์องค์ความรู้นั้นและการถ่ายโอนจากแหล่งที่สร้าง ความรู้ไปยังที่ที่ต้องการ และนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลโคกโคเตมา มี กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอด(Knowledge Transfer) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน และสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์และสามารถต่อยอดจนเกิดเป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่ ขยายตัวต่อไปได้อีก

ปัจจัยภายในที่เอื้อให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ นั้นเกิดจากการเป็นชุมชนที่มีโครงสร้าง ทางสังคมที่เข้มแข็ง ต้องมีการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม สมาชิกใน ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนและทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งจาก การศึกษาของ ฟอล์ค และ เดอร์คิง (John H. Falk and Lynn D. Dierking ,2000) ได้พบว่าปัจจัย ทางสังคม (The Social Context) ได้แก่ วัฒนธรรม, ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ ส่งผลต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ การเรียนรู้ของชุมชน และการศึกษาของ เวอริงเจอร์ (Sveringer, 2000) กล่าวว่าวัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) มีความสำคัญต่อ กระบวนการในการจัดการความรู้ในกระบวนการทำงานดังนั้น สิ่งสำคัญคือ วัฒนธรรมที่รองรับการ สร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่ง กระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ของชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม เนื่องจาก เป็นกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนชีวิตที่พัฒนาศักยภาพของคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ใน สังคมยุคข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น (เสรี พงศ์พิศ และคณะ, 2538 ; อมรวิรัช นาคทรพรพ, 2541) และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนต้องเป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่วางอยู่บน พื้นฐานทางวัฒนธรรมสังคมของชุมชน รูปแบบการเรียนรู้จึงเรียบง่าย เป็นธรรมชาติและสอดคล้องกับ แนวทางการดำรงชีวิตในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้โดยตรง รวดเร็วและกว้างขวาง เป็นการเรียนรู้จาก การปฏิบัติจริง จึงตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามพิทยาพงศ์ (2540) ที่ได้กล่าวว่ากระบวนการเรียนเพื่อชีวิต กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น การสืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิมจากครอบครัว วัด โรงเรียน สถาน ประกอบการ เป็นการเรียนรู้ที่จะนำมาปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งได้

นอกจากนี้ ปัจจัยเงื่อนไขภายนอกชุมชน ที่ทำให้สามารถจัดการความรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การส่งเสริมของภาครัฐและ ภาคเอกชน สอดคล้องกับการศึกษาของ อรทัย จิตไธสง (2544) และ ประเสริฐ ตรีการศุกร

(2540) ที่พบว่า กระบวนการพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาเสริมแรงให้ชุมชน ในการปะทะสังสรรค์กับวัฒนธรรมจากภายนอกและฟื้นฟูวัฒนธรรมของตนขึ้นมาได้อย่างเหมาะสมรวมทั้ง การสนับสนุนจากนักวิชาการภายนอก การเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษา และนักวิจัย ทำให้ชุมชนได้รับข้อมูลจากชุดความรู้ที่มาจากภายนอกชุมชนในการพัฒนาตนเองร่วมด้วย (ประภาพรรณ อุ่อบ, 2549)

การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงต้องมุ่งพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชนได้ด้วยตนเองบนพื้นฐานขององค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่คนในชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและก่อให้เกิดค่านิยมและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนตามมา ที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์กรบริหารส่วนตำบล สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในพื้นที่ ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

2. โรงเรียนและหน่วยงานทางการศึกษาในตำบลโคกโคเฒ่า สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาและต่อยอดภูมิปัญญาในรูปของหลักสูตรการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้เทคโนโลยี / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3. ควรมียุทธศาสตร์การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจะต้องครอบคลุมประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้แก่

1.1 การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 การพัฒนาเครื่องมือ และเครื่องมือในการจัดเก็บภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ได้ระบบสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง

1.3 การพัฒนาระบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกทั้งเป็นการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่คนในชุมชนได้อีกด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้จากงานวิจัยนี้ ควบคู่กับรูปแบบการจัดการความรู้แบบอื่น ๆ ในชุมชน

2. ควรมีการเปรียบเทียบ นำรูปแบบการจัดการความรู้แบบต่าง ๆ มาทดลองใช้ในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่

3. ควรมีการศึกษาการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทำในลักษณะเปรียบเทียบ
หลายกรณี หลายสถานที่ เพื่อสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ให้ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น